

πάντοτε ἀνελάλουν εἰς τὴν μνήμην τῶν Ἑλλήνων τὸν Θεσσαλόν.

§ 9. Οἱ δὲ Αἰτωλοὶ καὶ Ἀκαρναῖνες καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ ἀπομονώσει αὐτῶν διετήρησαν τὴν πατροπαράδοτον ληστεϊαν προγενεστέρων χρόνων «καὶ μέχρι τοῦδε», λέγει ὁ Θουκυδίδης, «πολλὰ τῆς Ἑλλάδος τῷ παλαιῷ τρόπῳ νέμεται περὶ τὰ Λοκροὺς τοὺς Ὀζόλας καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Ἀκαρναῖνας καὶ τὴν ταύτη ἡπειρον, τό τε σιδηροφορεῖσθαι τούτοις τοῖς ἡπειρώταις ἀπὸ τῆς ληστείας ἐμμεμένηκεν»· οὕτω καὶ οἱ Εὐρυτᾶνες ἐκαλοῦντο ὠμοφάγοι καὶ ὁ Τυδεὺς μιξοβάρβαρος ὠμοβρῶς. Ἡ δὲ ληστρική διαίτα καὶ ἀγριότης αὐτῶν προέβη εἰς τοιαύτην ὠμότητα καὶ καταφρόνησιν ἠθικῶν νόμων, ὥστε καὶ μετὰ ταῦτα, ὅτε ἐκτήσαντο πολιτικὴν σημασίαν καὶ συνέστησαν τὸν αἰτωλικὸν λεγόμενον δεσμὸν, οὐδεμίαν μεταβολὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ ἡμερώτερον ἐπήνεγκαν εἰς τὸν βίον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τότε κατακρίνεται ἡ ἔμφυτος αὐτῶν ἀδικία καὶ πλεονεξία, καὶ παρίστανται ὑπὸ τοῦ ἴσως οὐχὶ ἀμερολήπτως κρίνοντος ἢ ἀκριβῶς ἐκφραζομένου Πολυβίου ὡς εἰθισμένοι ζῆν ἀπὸ τῶν πέλας καὶ δεόμενοι πολλῆς χορηγίας διὰ τὴν ἔμφυτον ἀλαζονείαν, ἢ δουλεύοντες ἀεὶ ζῶσι βίον πλεονεκτικὸν καὶ θηριώδη, οὐδὲν ἡγούμενοι οἰκεῖον, ἀλλὰ πάντα πολέμια, καὶ ἄγοντες λάφυρον ἀπὸ λαφύρου. Ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἄλλων μᾶλλον ἀμερολήπτων κριτῶν λέγεται περὶ αὐτῶν, ὅτι οἱ Αἰτωλοὶ εἰσι τοσοῦτῳ ἐτοιμότεροι τῶν λοιπῶν πρὸς θάνατον, ὅσῳ καὶ ζῆν πολυτελέστερον καὶ ἐκτενέστερον ζητοῦσι τῶν ἄλλων.

§ 10. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ πάλιν, οἵτινες, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἵπομεν, κατῴκουν ἐν τῷ μέσῳ ἔλωδῶν καὶ καρποφόρων κοιλάδων, διετέλουν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν μεμολυσμένου καὶ σεσηπότος ἀέρος καὶ προῦκαλοῦντο ὑπὸ τῆς μεγάλης εὐφορίας τοῦ τόπου αὐτῶν εἰς ἡδυπάθειαν. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ ὑπὸ παχυλὸν ἀέρα γεννηθέντες Βοιωτὶ ἀπεκαλοῦντο ὑπὸ τῶν γειτόνων αὐτῶν Ἀττικῶν ἀναίσθητοι καὶ ἠλίθιοι διὰ τὰς ἀδηφαγίας, καὶ ὑπὸ τῶν κωμικῶν ἐκωμωδοῦντο ἀφειδῶς διὰ τὴν πολυφαγίαν· κατὰ τούτους, ὡς οἱ ἄλλοι ἦσαν ἀνδρικοὶ εἰς τὸ ὑπομένειν τοὺς κόπους, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι κατ' ἄλλην

ἐπίσης κωμικὴν παράστασιν ἦσαν ἄξιοι εἰς τὸ τρώγειν ὀλίγον, οὕτως οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ ἦσαν ἱκανοὶ εἰς τὸ τρώγειν μετ' ἀδηφαγίας καὶ παρίστανται ὡς ἄνδρες ἀριστοὶ ἐσθίειν δι' ἡμέρας, ὥστε καὶ δειπνοῦντες οὐδέποτε ἐμπίπλονται· καὶ ἄλλα ἔτι κωμικώτερα δύναται τις ἰδεῖν περὶ αὐτῶν παρ' Ἀθηναίῳ, ἐν οἷς καὶ τὸ ὅτι τοῦτο μόνον ἐλάλουν, ὅπερ ἔλεγον ἂν καὶ τὰ ἀγγεῖα λαβόντα φωνήν, δηλαδὴ πόσον χωρεῖ ἐν ἑαυτῷ ἕκαστος. Ὁ δὲ Πολύβιος γενικώτερον χαρακτηρίζει αὐτοὺς λέγων ὅτι οἱ Βοιωτοὶ κατὰ μικρὸν μετὰ τὰ Λευκτρικὰ ἀνέπεσον ταῖς ψυχαῖς, καὶ ὀρμήσαντες ἐπ' εὐωχίας καὶ μέθας διέθεντο καὶ κοινωνεῖα τοῖς φίλοις· πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐχόντων γενεὰς ἀπεμέριζον τοῖς συσσιτίοις τὸ πλεον μέρος τῆς οὐσίας· ὥστε ἦσαν πολλοὶ Βοιωτοί, ἔχοντες κατὰ μῆνα πλείονα δειλινὰ τῶν εἰς τὸν μῆνα διατεταγμένων ἡμερῶν. Ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ μετέλαβον ἑλληνικῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης οὐδεμίαν ἐπαρκῆ οὐδὲ διαρκῆ ὠφέλειαν ἔλαβον πρὸς εὐγενεστέραν διαμόρφωσιν τοῦ πνεύματος αὐτῶν, ἀλλ' ἔμειναν ἐκτεθειμένοι εἰς τὸ ἀρχαῖον ὄνειδος, ἀποκαλούμενοι Βοιώτῃαι ὅς καὶ ἀείποτε δυσφημούμενοι ἐπὶ ἀμαθείᾳ καὶ ἀναισθησίᾳ. *) Ἐν ᾧ δὲ ἀπήλαυον σωματικῆς εὐρωστίας ὡς καταγιγνώμενοι μᾶλλον περὶ τὰς σωμασκίας καὶ φροντίζοντες περὶ τῆς σωματικῆς ἰσχύος μᾶλλον ἢ περὶ τῆς πνευματικῆς εὐφυΐας καὶ διὰ τοῦτο παλαιστρικοὶ κατ' ἐξοχὴν ὀνομαζόμενοι, ἦσαν δοῦλοι πολλῶν καὶ ποικίλων ἠθικῶν ἐλαττωμάτων, ὥστε κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Δημοσθένους οἱ Θηβαῖοι ἐφρόνουν μείζον ἐπὶ ὠμότητι καὶ πονηρίᾳ ἢ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ. Τὸ δὲ χαρακτηριστικώτατον σημεῖον τῆς κακῆς ὑπολήψεως, ἣν οἱ Ἕλληνες εἶχον περὶ Βοιωτῶν, καταφαίνεται ἐν τῇ περιέργῳ παρατηρήσει αὐτῶν, ὅτι πᾶσαι αἱ κακίαι ἐξελέξαντο τρόπον τινὰ ἐνδιαίτημα αὐτῶν ἐκάστη μίαν ἐκ τῶν Βοιωτικῶν πόλεων· οὕτως ἐλέγετο ὅτι ἡ μὲν αἰσχροκέρδεια κατοικεῖ ἐν Ὠρωπῷ, ὁ δὲ φθόνος ἐν Τανάγρα, ἡ φιλονεικία ἐν Θεσπιαῖς, ἡ ὕβρις ἐν Θήβαις, ἡ πλεονεξία ἐν Ἀνθηδόνη, ἡ πε-

*) Σ. η μ. Περὶ τοιαύτης χοιροπόλεως βλέπε καὶ τὰς εὐφροσύνας παρατηρήσεις τοῦ μακαρίτου Κοραῆ ἐν Πλουταρχ. Παραλλ. Μερ. 3, Προλεγ. σ. ΟΠ'— ΠΒ'.

ριεργία ἐν Κορωνείᾳ, ἢ ἀλαζονεία ἐν Πλαταιαῖς, ὁ πυρετός ἐν Ὀγγήστῳ, ἢ ἀναισθησία ἐν Ἀλιάρτῳ. Πολλὰ παρατηρήσεις τῶν ἀρχαίων δεικνύουσιν ἡμῖν ὅτι ἐπεκράτει ἰδέα ὅτι αὐτόθι ὑπεθάλπετο καὶ ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας ἢ παιδευαστίας πρὸς ἐξημέρωσιν τῶν πολιτῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἔμπνευσιν ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀνδρείας κατὰ τὸν πόλεμον, ὥστε καὶ περὶ τοῦ ἐνδόξου ἱεροῦ λόγου τῶν Θηβαίων τοῦ διαμείναντος ἀηττήτου μέχρι τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, τότε δὲ κατακοπέντος, ἐλέγετο ὅτι ἦν ἑταιρία, συγκειμένη ἐξ ἐραστῶν καὶ ἐρωμένων. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἀπέλυσε τοιαύτης αἰτίας καὶ ὑπονοίας ὁ Φίλιππος, ὅστις, ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν κειμένων ἡρωϊκῶν λογιτῶν δακρύσας, εἶπεν, «Ἀπόλοιτο κακῶς οἱ τούτους τι ποιεῖν ἢ πάσχειν αἰσχρὸν ὑπονοῦντες» (Honni soit qui mal y pense)· ἐν γένει δὲ, παρατηρεῖ ὁ Πλούταρχος, οἱ νομοθέται, βουλόμενοι ἀνιέναι καὶ ἀνυγραίνειν εὐθύς ἐκ παίδων τὸ φύσει θυμοειδές αὐτῶν καὶ ἄκρατον, πολὺν μὲν ἀνεμίξαντο καὶ σπουδῇ παιδιᾶ πάσῃ τὸν αὐλόν, εἰς τιμὴν καὶ προεδρίαν ἄγοντες, λαμπρὸν δὲ τὸν ἔρωτα ταῖς παλαιστραῖς ἐνεθρέψαντο συγκεραννύντες τὰ ἦθη τῶν νέων.

§ 11. Ἐν δὲ τοῖς μεσημβρινοῖς τόποις ἡ Ἥλις μάλιστα φέρει ἱκανὰ σημεῖα, ὑποδεικνύοντα τὴν ἐν αὐτοῖς ρίζωσιν ὁμοίου φυλετικοῦ χαρακτῆρος· ἤδη ὡς πρὸς τὴν παιδευαστίαν ὁ Πλάτων προσπλησιάζει τοὺς Ἥλείους τοῖς Βοιωτοῖς, λέγων ὅτι «ἐν Ἥλιδι καὶ ἐν Βοιωτοῖς καὶ οὐ μὴ σοφοὶ λέγειν ἀπλῶς νενομοθέτηται καλὸν τὸ χαρίζεσθαι ἐρασταῖς». Τὴν ἠθικὴν συγγένειαν τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν δεικνύει ἄριστα τὸ σκῶμμα Στρατονίχου τινός, ὃς ἐρωτηθεὶς, τίνες εἰσὶ βαρβαρώτεροι, οἱ Βοιωτοὶ ἢ οἱ Θεσσαλοὶ, ἀπεκρίθη ὅτι οἱ Ἥλειοι· ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν ἀναφέρεται ὅτι ἡ Ἥλις καὶ μεθύει καὶ ψεύδεται. Ἀλλ' ἐπαινεῖται ἢ κατ' ἀρχαιοτέρους χρόνους εὐνομία αὐτῶν, ὡς καὶ ἡ διηνεκὴς πρὸς τὸν ἀγροτικὸν βίον κλίσις καὶ διὰ τὴν πρόνοιαν τῆς νομοθεσίας αὐτῶν τὴν πρὸς διατήρησιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν περιουσιῶν καταβαλλομένην καὶ διὰ τὸ ἀνενόχλητον καὶ ἱερὸν τῆς χώρας αὐτῶν ἕνεκα τῆς παρ' αὐτοῖς τελέσεως τῶν Ὀλυμπίων. Παρὰ δὲ τοῖς αὐτόχθοσι καὶ προσεληνοῖς Ἀρκάσιν ἢ ἀρχαϊκῇ καὶ πατροπαράδοτος

ἀπλότης ὀλίγον μόνον ἀνυψώθη ὑπεράνω τῶν πρώτων βαθμίδων πολιτικῆς ἐξημερώσεως, διότι καὶ βαλανηφάγοι ἐπὶ πολὺν χρόνον διέμειναν, καὶ ἀγροικότατοι ἀνθρώπων καὶ ἀπαίδευτοι καὶ συώδεις ἀποκαλοῦνται. Ἄλλ' ἐξηυγενίσθησαν ὅπως οὖν διὰ τῆς πρὸς τὴν μουσικὴν ἰδιαζούσης κλίσεως τοῦ λαοῦ· ἐθεωρεῖτο δὲ ἡ μουσικὴ ὡς ἀπαραίτητος ἀνάγκη παρὰ τοῖς Ἀρκάσι, νομίζουσιν ὅτι δι' αὐτῆς καὶ μόνης ἠδύναντο ἐξημερῶσαι καὶ πραῦναι τὸ ἀτέρ αμνον καὶ ἀκατέργαστον τῆς ψυχῆς αὐτῶν. Οἱ δὲ μόνον ἐκ τῶν Ἀρκάδων ποιήσαντες ἀξιοσημεῖωτον ἐξαίρεσιν ταύτης τῆς περὶ τὴν μουσικὴν ἐξευγενιστικῆς ἐνασχολήσεως, οἱ Κυναιθεῖς, ἀπεθηριώθησαν οὕτως, ὥστε ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἑλληνικῇ πόλει ἐγένοντο ἀσεβήματα μείζονα καὶ συνεχέστερα.

§ 12. Καθ' ὅσον δὲ ἀποβλέπει εἰς αὐτοὺς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Πελοποννήσου, τοὺς Δωριεῖς καὶ ἰδίως τοὺς Σπαρτιάτας, γινώσκομεν ὅτι οὗτοι εἶχον πιστὴν προσήλωσιν καὶ μεγίστην ἀγάπην πρὸς τὴν εὐκοσμίαν καὶ τὸ ἦθος καὶ τὸν νόμον καὶ διетήρουν ἀπαρεγκλίτως τὸν αὐτόχρημα δωρικὸν κόσμον. Οἱ Δωριεῖς ἀποτελοῦσι τὴν ἀντικρυσ πρὸς τὸν φυσικὸν καὶ χαλαρὸν βίον τῶν Ἰώνων ἀντίθεσιν. Ἐν ᾧ παρὰ τοῖς Ἰωσιν ἰδιωτικῶς πᾶσα παραγωγικὴ δύναμις ἐν οἰαδῆποτε διανοητικῇ καὶ ἠθικῇ σφαίρα ἀνεπτύσσετο κατὰ τὸ δοκοῦν, παρὰ τοῖς Δωριεῦσιν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἰδιώτου ἐβρύθμιζετο κατὰ σταθερὸν κανόνα καὶ οὕτω μόνον ἐμορφοῦτο ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἀτόμου. Διὸ καὶ ἐγένοντο οἱ πρακτικοὶ διδάσκαλοι τῆς παρ' Ἑλλησιν ἐφηρμοσμένης πολιτικῆς ἐπιστήμης, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ περὶ πολιτείας φιλοσοφήσαντες θεωρητικοὶ ἄνδρες, Ξενοφῶν, Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, ἐκεῖθεν ἠρύσαντο τὰ εὐφυέστατα πρότυπα αὐτῶν ἀφαιρέσει τοῦ τοπικοῦ στοιχείου. Ἄλλ' ἐγένοντο τοιοῦτοι διδάσκαλοι ἀπλῶς διὰ τὴν παρ' αὐτοῖς ἐπικρατοῦσαν ἰδέαν τῆς ἀγιότητος τοῦ νόμου· παρ' αὐτοῖς ὁ νόμος, ὁ ἐστὶν ἡ ζῶσα ἐν τῇ πολιτικῇ, τῇ ἠθικῇ καὶ τῇ θρησκευτικῇ παράδοσις, ἦν ὀλόκληρον τὸ στοιχεῖον τῆς πολιτικῆς καὶ ἰδιωτικῆς ὑπάρξεως, καὶ τοῦτα οὐχὶ ὡς ἐπείσακτον καὶ τεχνητὸν δημιούργημα νομοθετῶν, ἢ ὡς γραπτὰ διατάξεις, ἀλλ' ὡς ἀπόλυτον ἱστορικὸν γνῶρισμα καὶ ἀπαραίτητος ὅρος τῆς φυλετικῆς

ὕπαρξεως αὐτῶν. Διὰ τὴν τοιαύτην δωρικὴν εὐνομίαν καὶ τὴν ἰδέαν τῆς ἱερότητος τοῦ νόμου ἔφθασεν ἰδίως καὶ ἡ Σπάρτη εἰς τὸ πολιτικὸν μεγαλεῖον αὐτῆς ὡς καὶ εἰς τὴν πολεμικὴν δόξαν, καὶ ὁ Σπαρτιάτης καλῶς ἠτιολόγει τὰ τοιαῦτα ἀποτελέσματα, λέγων, «πολεμικοὶ καὶ εὐβουλοὶ διὰ τὸ εὐνομον γιγνόμεθα». Οὐχὶ δὲ μόνον δημοσίως ἔχαιρον τὴν ἀρίστην εὐνομίαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἰδιωτικῇ οἰκονομίᾳ ἐπηνεῖτο ἡ Σπαρτιατικὴ εὐθημοσύνη, καὶ συνιστᾶται ἡ μίμησις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους· «πρὸς εὐχρηστίαν σκευῶν τὸ λακωνικόν· χρὴ γὰρ ἐν ἑκάστον ἐν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ κεῖσθαι». Ἄλλη χαρακτηριστικωτάτη ἰδιότης καὶ ἀρχαία κληρονομία ὀλοκλήρου τοῦ Δωρικοῦ φύλου ἦν ἡ μεγίστη βραχυλογία, ἣν ὁ Ἀθηναῖος παρὰ Πλάτωνι ἐξαίρει ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀττικὴν πολυλογίαν καὶ στωμιλίαν· «τὴν πόλιν ἡμῶν ἅπαντες Ἕλληγες ὑπολαμβάνουσιν ὡς φιλόλογος τέ ἐστι καὶ πολυλόγος· Λακεδαίμονα δὲ καὶ Κρήτην τὴν μὲν βραχυλόγον, τὴν δὲ πολύνοιαν μᾶλλον ἢ πολυλογίαν ἀσκοῦσαν». Ἀλλὰ καὶ περὶ ταύτης τῆς λακωνικῆς βραχυλογίας, τοῦ πολυθρυλήτου λακωνισμοῦ, ἐφαρμοστέον ὅ τι ὁ Θουκυδίδης εἰσάγει αὐτοὺς τοὺς Σπαρτιάτας λέγοντας, «τοὺς δὲ λόγους μακροτέρους οὐ παρὰ τὸ εἰωθὸς μηκυνόμεν, ἀλλ' ἐπιχώριον ὄν ἡμῖν, οὐ μὲν ἂν βραχεῖς ἀρκῶσι, μὴ πολλοῖς χρῆσθαι, πλείοσι δέ, ἐν ᾧ ἂν ἄκαιρός ἦ, διδάσκοντάς τι τῶν προὔργου λόγοις τὸ δέον πράσσειν». Πάλιν δὲ καὶ μέχρι παντελοῦς σιγῆς κατήντα ὁ λακωνισμὸς γνηστός ὁ ἀλφίτων δεόμενος θύλακος. Ἡ βραχυλογία ἐπεκράτει ὡσαύτως καὶ παρὰ τοῖς Ἀργείοις, ὥστε «λέγειν τὸν Ἀργείων τρόπον», ἐσήμαινε λακωνικῶς καὶ πάντα ἐν βραχυτάτοις λέγειν.

§ 13. Ἐν ᾧ δὲ ἡ Σπάρτη ἐφρόντιζε μετὰ λεπτολόγου συνειδήσεως περὶ τῆς διατηρήσεως τούτων τῶν φυλετικῶν προτερημάτων, αἱ ἄλλαι δωρικαὶ πολιτεῖαι παρεξέκλιναν ταύτης τῆς εὐχοσμίας. Διότι οἱ μὲν Ἀργεῖοι, ἐκωμωδοῦντο ὡς μέθυστοι καὶ ὡς μαχόμενοι μάλιστα πάσας τὰς μάχας μεμεθυσμένοι, ὡς φιλόδικοι, δόντες ἀφορμὴν καὶ εἰς τὴν ἐπὶ συκοφαντῶν λεγομένην παροιμίαν «ἀργεῖα φορά», ὡς κλέπται (ἀργεῖοι φῶρες), ὡς φθονεροί, ὡς ἐξολοθρεύοντες τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ πλουσιω-

τάτους συμπολίτας αὐτῶν μετὰ τὰς παρὰ τῶν ἐχθρῶν κακοπαθείας καὶ χαίροντες ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐξολοθρεύσει τοσοῦτον, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος λαὸς χαίρει ἀποκτείνων τοὺς ἐχθρούς. Οἱ δὲ Δωριεῖς ὡσαύτως Μεγαρεῖς κατηγοροῦνται ὡς φιλάργυροι καὶ μικρολόγοι καὶ ἀνελεύθεροι καὶ ἀμαθεῖς. Ἰδίως δὲ κατεκρίνετο τὸ ἀκομφον καὶ φορτικὸν τοῦ ἀστεϊσμοῦ αὐτῶν. Οἱ δὲ Κορίνθιοι πάλιν ὑπέπεσον πρῶτῳ εἰς τὴν ἐσχάτην διαφθορὰν ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς ξένους ἐπιμιξίας αὐτῶν καὶ τῆς πρὸς ἐμπορίαν καὶ τρυφηλὴν ζωὴν προκαλούσης τοποθεσίας αὐτῶν· διότι τὸ ἀμφιθάλασσον τῆς θέσεως τῆς Κορίνθου (bimaris Corinthus) συνεχόμισεν εἰς αὐτὴν μετὰ τοῦ ὑπερβολικοῦ πλοῦτου καὶ τὴν τῶν ἠθῶν ἀκολασίαν καὶ κατέστησε τὴν πόλιν τὸ πολυθρύλητον καταγώγιον τῆς Ἑλλάδος, καίτοι «οὐ παντὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον». Πρὸς τοῦτο ὁμως συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον αἱ ξένοι θρησκευαὶ καὶ ἡ ἔξωθεν ἐλθοῦσα λατρεία τῆς Ἀφροδίτης, ἧς ἐν τῷ ναῷ καὶ διετηροῦντο ἱερόδουλοι ἑταῖραι. Καὶ τὴν ἄλλην δὲ ἐκ τῆς ἐμπορίας καὶ ἐπιμιξίας διαφθορὰν περιγράφει ὁ Κικέρων λέγων ὅτι οὐδὲν ἄλλο διέφθειρεν ἄλλοτε μᾶλλον τὴν Κόρινθον, ἢ ἡ πλάνη αὕτη καὶ ὁ διασκορπισμὸς τῶν πολιτῶν, διότι ἕνεκα τῆς πρὸς τὴν ἐμπορίαν καὶ θαλασσοπορίαν τάσεως αὐτῶν ἐγκατέλιπον τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν ὄπλων τὴν θεραπείαν⁴⁾. Δι' αὐτὸ τοῦτο ἔτι ἡ Κόρινθος, καίτοι δωρικῆς καταγωγῆς, διέφερε πλεῖστον ὅσον τῶν ἄλλων δωρικῶν πολιτειῶν, καθ' ὅτι ὡς ἐμπορικωτέρα καὶ βιομηχανικὴ πόλις ἠνείχετο καὶ ἐτίμα πάντα τοὺς χειροτέχνας, οἵτινες ἀλλαχοῦ τῆς Δωρικῆς φυλῆς κατεφρονοῦτο καὶ ἦσαν ἐν μοίρᾳ ἀνδραπόδων καὶ δούλων.

⁴⁾ „Nec vero ulla res magis Corinthum pervertit aliquando, quam hic error et dissipatio civium, quod mercandi cupiditate et navigandi agrorum et armorum culturam reliquerunt“.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΘΟΝ.

ΑΙ ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΠΟΙΚΙΑΙΣ ΤΟΠΙΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΦΥΛΩΝ.

§ 1. Ἐτι σαφέστερον καὶ μετὰ μείζονος διακρίσεως καὶ ἀντιθέσεως κατεδείχθησαν αὗται αἱ τοπικαὶ διαφοραὶ αἱ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ κλίματος ἐκάστης χώρας καὶ τῆς φυσικῆς διαθέσεως ἐκάστου φύλου ἐξαρτώμεναι ἐν ταῖς ὑπερθαλασσίαις ἀποικίαις, αἵτινες, ἀπομεμακρυσμέναι ἀπὸ τῶν ἀρχικῶν πηγῶν καὶ τῶν ριζῶν τοῦ ἐθνικοῦ βίου, μετήλλαττον εὐκόλως τὸν πάτριον χαρακτῆρα καὶ ἀνελάμβανον μάλιστα πολλάκις ἀντὶ τούτου μὴ ἑλληνικόν, ἀλλὰ ξενίζοντα χαρακτῆρα καὶ τύπον, καὶ διὰ τὰς παντοίας ἐπιδράσεις τῶν περιστοιχοῦντων αὐτὰς ξένων καὶ βαρβάρων ἐθνῶν εἰσῆρχοντο εἰς νέας φάσεις ἀναπτύξεως καὶ πολιτισμοῦ. Διότι αἱ πρὸς τὴν μητρόπολιν σχέσεις τούτων τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν κατ' οὐδένα λόγον ἦσαν τόσον στεναί, ὅσον αἱ τῶν νῦν ὑπερωκεανείων εὐρωπαϊκῶν ἀποικιῶν ἦσαν δὲ μᾶλλον ἐκεῖναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ αἱ τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας πρὸς τὴν μητέρα σχέσεις τῶν θυγατέρων. Ἐὰν δὲ αἱ ἀποικίαι ἀπεῖχον τοῦ πρὸς τὰς μητροπόλεις πολέμου ἐκτὸς ἐσχάτης ἀνάγκης, ἢ εἰάν ἀπένεμον δημοσίᾳ νενομισμένα τινὰ γέρα, προεδρίας καὶ ἀπαρχὰς καὶ ἄλλας ἀπλῶς τιμητικὰς προνομίας, ταῦτα οὐδεμίαν κυριαρχίαν ἢ διηνεκὴ ἡγεμονίαν ἢ ἄλλο τι δικαίωμα τῆς μητροπόλεως ἐνέφαινον, δυνάμενον ἀναιρεῖν τὴν πολιτικὴν αὐταρχίαν τῆς ἀποίκου θυγατρὸς, καὶ οἱ ἀποικοὶ συνησθάνοντο καὶ μετ' ἐμφάσεως ἠδύναντο κηρύτ-

τειν ὅτι ἐξεπέμποντο τῆς μητροπόλεως οὐχὶ ἵνα ὦσι δοῦλοι τῶν λειπομένων πολιτῶν, ἀλλ' ὅμοιοι καὶ ἰσοδίκαιοι ἐκείνοις. Τὰ δὲ αἷτια τοῦ ἀποικισμοῦ καὶ τῆς ἀποξενώσεως ἀπὸ τοῦ ἰδίως ἑλληνικοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἐδάφους ἦσαν πολλά καὶ διάφορα, τὸ μὲν ἐκούσια καὶ συμφέροντος ὑπαγορεύματα, οἷον ὁ ὑπερπληθυσμὸς καὶ ἡ παρεπομένη στενοχωρία καὶ σπάνις γῆς καλλιεργησίμου ἱκανῆς πρὸς διατροφήν αὐτοῦ, τὸ δὲ βίαια καὶ συνέπειαι πολέμων, πολι-
 ορκίαι πόλεων καὶ ἐξορίαι, ἐμφύλιοι στάσεις καὶ διωγμοί, ἔτι δὲ καὶ φυσικαὶ ἀνάγκαι, οἷον λοιμοὶ καὶ σεισμοὶ γῆς καὶ τελευταῖον ἐμπορικαὶ σχέσεις καὶ συμφέροντα. Αἱ δὲ πρὸς τοὺς ἐγχωρίους σχέσεις τῶν ἀποίκων ἦσαν τὸ μὲν φυσικαὶ καὶ ἐμπορικαί, καθ' ὅσον πολλαὶ ἀποικίαι ἐχρησίμευον ὡς ἀγοραὶ εὐπρόσιτοι τοῖς προϊ-
 οῦσι τῶν ἐγχωρίων, τὸ δὲ πολεμικαί, ὅτε συνέβαινε δυοῖν ἄτερον ἢ ἐνίκων οἱ ἀποικοὶ καὶ μετέβαλλον τοὺς ἐγχωρίους εἰς περιοίκους ἐνίοτε ὑποτελεῖς, ἢ νικώμενοι ὑπέκυπτον εἰς ἐκείνους καὶ πολλοὶ ἐγίνοντο θῦμα ἐκείνων ποικιλοτρόπως· ἀλλὰ σχεδὸν πᾶσαι αἱ ἀποικίαι προέβησαν εἰς μεγάλην εὐπορίαν διὰ τὸ ἐπίκαιρον τῆς θέσεως αὐτῶν. Τὰ ἀλλαχοῦ σημειωθέντα περὶ τῆς ἐπὶ τῶν ἰδιω-
 τικῶν ἠθῶν, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ πολιτεύματος τῶν ἰδίως ἑλληνικῶν χωρῶν ἐπιδράσεως τῆς γειτονευούσης θαλάσσης, ἐφαρ-
 μύζονται κατὰ μέγιστον μέρος καὶ ἐπὶ τῶν ἀποικιῶν τούτων, αἷτινες πανταχοῦ ἐξελέξαντο ὡς ἐνδιαίτημα αὐτῶν τὰς ἐπικαιρο-
 τέρας παραλίους θέσεις· διότι πᾶσαι ἐκτὸς τῆς ἐπὶ Μαιάνδρω αἰολικῆς Μαγνησίας προσεβρέχοντο ὑπὸ τῶν θαλασσίων κυμάτων κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Κικέρωνος *). Διὸ αὐταὶ αἱ ἀποικίαι ὑπέστησαν καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀλμυρᾶς γειτονίας ἐπίδρασιν καὶ με-
 ταβολὴν κατὰ τε τὰς προμνησθείσας θεωρίας τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους καὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κικέρωνος, λέγοντος συμφώνως ἐκείνοις ὅτι εἰς τὰς παραλίους πόλεις ἐπεισέρχεται διαφθορὰ καὶ μεταβολὴ ἠθῶν διηνεκῆς· διότι ἀναμίγνυνται μετὰ

*) „Coloniarum vero quae est aeducta a Graecis in Asiam, Thraciam, Italiam, Siciliam, Africam, praeter unam Magnesium, quam unda non alluat?” (Rep. II, 4.)

ξένων διαλέκτων καὶ ἰδεῶν καὶ εἰσάγονται οὐχὶ μόνον ἐμπορεύματα, ἀλλὰ καὶ ἥθη ἐπακτά, ὥστε ἀδύνατον τὸ μένειν τι ἀκέ-
ἀκέραιον καὶ ἄθικτον ἐν τοῖς πατρίοις ἐθίμοις. *)

§ 2. Διὰ ταύτας ὅμως τὰς ἀπὸ τοῦ τῆς μητροπόλεως Ἑλλάδος παραλλαγὰς τοῦ βίου καὶ χαρακτῆρος τῶν ἀποικιῶν, αὗται οὐδαμῶς ἀπέβαλλον καὶ τὰς ἀρχικὰς φυλετικὰς ἀντιθέσεις αὐτῶν, ἀλλὰ μάλιστα ἐνιαχοῦ ἀνέδειξαν αὐτὰς προφανεστέρας καὶ ἀποτομωτέρας διὰ τὰς γειτονικὰς ζηλοτυπίας, καὶ κατὰ τοῦτο παρέχουσιν ἡμῖν πλήρη τοπικῶν πρὸς ἀλλήλας διαφορῶν εἰκόνα, ἣτις, εἰ καὶ φαίνεται πολλαχῶς διάφορος καὶ παρηλλαγμένη, ἀλλὰ κατὰ τὰ γενικώτερα καὶ καθόλου μένει οὐχὶ κατωτέρα τῆς τῶν φύλων αὐτῆς τῆς μητροπόλεως. Τοῦτο ἰσχύει πρὸ πάντων περὶ τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἑλλάσσοδος Ἀσίας ἀποικιῶν, αἵτινες ἀπωχισμένοι ἐπὶ σχετικῶς μικρᾷ ἐκτάσει, παριστῶσι διὰ τῶν Λιολέων, Ἰώνων καὶ Δωριέων καὶ τοὺς τρεῖς σημαντικωτάτους κλάδους τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Καθ' ὅσον μάλιστα ἀποβλέπει ἰδιαιτέρως τοὺς Ἰωνας τῶν ἀποικιῶν τῆς Ἑλλάσσοδος Ἀσίας, οὗτοι οὐχὶ μόνον διατηροῦσι καὶ ἐνταῦθα τὸν χαρακτῆρα τῆς καταγωγῆς αὐτῶν καὶ τὰς ἠθικὰς πρὸς τὰ ἄλλα φύλα διαφοράς, ἀλλὰ μάλιστα ἐνταῦθα μόνον, ἐν ταῖς Ἰωνικαῖς ἀποικίαις τῆς Μικρᾷ Ἀσίας, εὐρίσκεται κατὰ τοὺς ἐνδόξους χρόνους τῆς Ἑλλάδος ἢ κυριωτέρα καὶ σχεδὸν ἡ μόνη ἔδρα τούτου τοῦ φύλου καὶ πᾶν, ὅ τι γινώσκομεν ἰδίως περὶ Ἰόνων καθ' ἣν σημασίαν καὶ καθ' ὃν χαρακτηρισμὸν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπένεμον τούτῳ τῷ ὀνόματι, εἰς τούτους τοὺς ἀποίκους Ἰωνας ὀφείλομεν ἀναφέρειν. Διότι ἐν τῇ μητροπόλει αὐτῇ ἐκτὸς τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἣτις ὅμως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐβάδισε νέαν καὶ ὄλως ἰδιάζουσαν ὁδόν, τὸ πολὺ ἢ Εὐβοία δύναται θεωρηθῆναι ὡς διαφυλάξασα τὸν τύπον τοῦ Ἰωνικοῦ φύλου, ὅστις πάντως καὶ ἐνταῦθα ἐξεδηλώθη διὰ μεγά-

*) „Est autem maritimis urbibus quaedam corruptela ac demutatio morum; miscentur novis sermonibus ac disciplinis et importantur non merces tantum adventiciae sed etiam mores, ut nihil possit in patriis institutis manere integrum“.

λης πνευματικῆς τάσεως πρὸς ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διὰ μεγάλης κουφότητος καὶ ῥαθυμίας· διότι οἱ ἐκεῖ ἐνοικοῦντες Ἕλληνες οὐ τῷ γένει μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ φωνῇ, τῶν μαθημάτων ἐντός, φιλαπόδημοι, γραμματικοί, τὰ προσπίπτοντα ἐκ τῆς πατρίδος δυσχερῆ γενναίως φέροντες· δουλεύοντες γὰρ πολὺν χρόνον, τοῖς δὲ τρόποις ὄντες ἐλεύθεροι, μεγάλην εἰλήφασιν ἕξιν φέρειν ῥαθύμως τὰ προσπίπτοντα. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χαλκιδεῖς τοῦλάχιστον ὑπέκυψαν καὶ εἰς τὸ κράτος τῆς παιδεραστίας. Ἀλλὰ περὶ τῆς Εὐβοίας ὡς καθαρᾶς ἕδρας τοῦ Ἰωνικοῦ φύλου ἀδύνατον εἰπεῖν τι ὀριστικῶς καὶ ἀπολύτως· διότι ἐκτὸς τῆς Χαλκίδος καὶ Ἐρετρίας, τῶν δύο κυριωτέρων πόλεων τῆς Εὐβοίας τῶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἰκισθεισῶν, ἀναφέρονται καὶ Λιολεῖς καταμείναντες ἐν τῇ νήσῳ, οἵτινες καὶ πρὸ τοῦ οἰκισμοῦ ἐκείνων κατεῖχον τὰ πλεῖστα μέρη ταύτης τῆς νήσου. Οἱ κάτοικοι ὁμῶς τῆς ἐν Θράκῃ Χαλκιδικῆς Χερσονήσου ὑπέκυψαν εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῶν περιοικούντων βαρβάρων λαῶν, ὡς ὑπερορῶντες τῶν βελτίστων ἐπιτηδευμάτων καὶ ὀρμήσαντες ἐπὶ πότους καὶ ῥαθυμίαν καὶ πολλὴν ἀκολασίαν.

§ 3. Αἱ χῶραι, ἐν αἷς ἀποκατέστη ἀναμφισβητήτως καὶ σταθερῶς τὸ Ἰωνικὸν φύλον, ἦσαν αἱ νῆσοι Ἄνδρος, Κέως, Νάξος, Πάρος, Δῆλος καὶ αἱ λοιπαὶ παρακείμεναι Κυκλάδες νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἡ δὲ κυριωτάτη ἕδρα αὐτῶν ἦσαν αἱ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ δώδεκα πόλεις, ἡ Ἰωνικὴ Δωδεκάπολις, ἥτοι ἡ Μίλητος, Μυοῦς καὶ Πριήνη ἐν τῇ Καρίᾳ· ἡ Ἐφεσος, Κολοφών, Λέβεδος, Τέως, Ἐρυθραί, Κλαζομεναί, Φώκαια ἐν τῇ Λυδίᾳ, καὶ ἡ Σάμος καὶ Χίος ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων νήσων, αἷς καὶ παρέμεινεν, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς τοῦτο τὸ Ἰωνικὸν ὄνομα κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου, λέγοντος «οἱ μὲν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τὸ οὔνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκληθῆσθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτέων ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὔνόματι· αἱ δὲ δωδέκα πόλεις αὗται τῷ τε οὔνόματι ἠγάλλοντο καὶ τὸ πανιώνιον ἰδρύσαντο». Ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι τῆς λυδικῆς καὶ τῆς καρικῆς παραλίας καὶ ταῖς παρακείμεναις νήσοις εὐρίσκομεν τὸν Ἰωνικὸν χαρακτῆρα κατὰ τὴν

ἀβροτάτην ἀνάπτυξιν αὐτοῦ· διότι τὰ φυσικά θέλγητρα τῶν χωρῶν, ἐν αἷς ἦσαν κατωκημένοι αἱ διάφοροι πόλεις, συνδυαζόμενα μετὰ τῶν ἀφθόνων πόρων, οὓς παρείχεν ἐκτεταμένη ναυτιλία καὶ ἐμπορία, ἐν ὅσῳ ἔτι ἡ μητρόπολις εὕρισκετο κατὰ τὰς πρώτας βαθμίδας τοῦ μετέπειτα μεγαλείου αὐτῆς, ἀνύψωσαν τὸν Ἰωνικὸν βίον εἰς τὸν κολοφῶνα τοῦ ἐξευγενισμοῦ. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἀρίστου κλίματος, ἐν ᾧ ἔζων οἱ Ἰῶνες, ὁ αὐτὸς Ἡρόδοτος λέγει ὅτι «οὔτοι οἱ Ἰῶνες τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν ὡρῶν ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγγανον ἰδρυσάμενοι πόλιας πάντων ἀνθρώπων», καὶ ὁ Πausanias συμμαρτυρεῖ ὅτι ἡ χώρα τῶν Ἰώνων ἔχει τὴν ἀρίστην καὶ ἐπιτηδαιοτάτην κρᾶσιν τῶν ὡρῶν. Περὶ δὲ τῆς φιλομαθείας τῶν Ἰώνων γινώσκομεν ὅτι παρ' αὐτοῖς ἐθεωρεῖτο αἰσχρὸν τὸ μὴ ἐπίστασθαι τοὺς παῖδας μουσικὴν καὶ γράμματα καὶ περὶ τοῦ ἄλλου δὲ χαρακτῆρος αὐτῶν γνωστὸν ὅτι οἱ Ἰῶνες οὔτε ὡς οἱ Ἄττιοι ἦσαν κατάλληλοι πρὸς τὸ ἀνευρεῖν καὶ διατηρεῖν ἐν διηνεκεῖ ἰσχυρὴν ἠθικὸν τινα νόμον ἢ καὶ πρὸς τὸ εἰσαγαγεῖν ἐξωθεν σταθεράν τινα κατάστασιν πολιτικοῦ καὶ θετικοῦ βίου, οὔτε πάλιν ὡς οἱ Ἄττιοι πρὸς τὸ ὀρμασθαι εἰς τὰς ἑαυτῶν πράξεις ἀπὸ νόμων καλλιτεχνίας, ἢ ἐκ πλαστικῶν ἰδεῶν καλλιτεχνικῆς καλλονῆς καὶ ἐξ ἐλευθέρων ὀρμῶν τῆς διανοίας. Ἀλλ' ὅμως ἐπεδαφιλεύθησαν αὐτοῖς πλουσιοπαρόχως ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους Ἕλληνας εὐνοϊκώταται φυσικαὶ σχέσεις καὶ περιστάσεις· καὶ ἐπετάχυναν μὲν αὐταὶ τὴν πρῶτον ἀκμὴν τούτου τοῦ φύλου, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἠδυνήθησαν ἐκμεταλλεῦσθαι ταῦτα τὰ πλουσιοπάροχα δῶρα τῆς φυσικῆς θέσεως καὶ τῶν ἄλλων περιστάσεων εὐφυῶς καὶ ἐπιτηδείως καὶ οὕτω κατώρθωσαν προπαρασκευάσαι καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ γράμματα. Εἶπομεν ἤδη ὅτι μετ' ἐπιτυχεστάτης ἐκλογῆς κατωκίσθησαν ἐν τῷ μέσῳ ἐξαιρέτων περιχώρων ἐπὶ τοῦ εὐφόρου ἐδάφους τῶν νήσων καὶ παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ κτίσαντες ἐνταῦθα σειρὰν εὐδαιμόνων πόλεων, ἐν αἷς ἐξέχει ἡ Μίλητος, ἐσχημάτισαν μετὰ ἐκτεταμένων περιχώρων πολιτικὴν ὁμοσπονδίαν χαλαρῶς συνδεδεμένην. Τάχιστα ηὔξηθη ἐκεῖ πολυάριθμος γενεὰ ἀνθρώπων διακρινόμενων ἐπὶ ὠραιότητι σώματος καὶ μορφῆς· ἡ γειτονία τῆς

πολυλιμένου και εὐλιμένου θαλάσσης εἴλκυσεν αὐτοὺς εἰς ἀπωτέρας θαλασσοπορίας, τάχιστα προήγαγον και ἐξέτειναν τὴν ναυτιλίαν και ἐκτήσαντο θαλασσίαν δύναμιν, τελειοποιηθεῖσαν ἰδίως ὑπὸ τῶν Σαμίων και Φωκαέων, και τὸ αἰείποτε τολμηρότερον και ἐπιχειρηματικώτερον ἐμπορικὸν πνεῦμα αὐτῶν, ὡς και ἡ μεγάλη ἐπιτηδειότης εἰς τὸ προσαρμόζεσθαι και συναλλάττεσθαι πρὸς ξένα ἔθνη, ἐβοήθησεν αὐτοὺς, ὅπως εἰσχωρήσωσιν εἰς πάσας τὰς γωνίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου και τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, εἰς τὴν Αἴγυπτον και πολλὰς χώρας τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης. Κατὰ τὰς διαφόρους πορείας αὐτῶν ἐγκατέλειπον ἴχνη δι' ἀποικιῶν, φρουρίων και πρακτορείων, και μετεφερον εἰς τὴν πατρίδα ὑφάσματα, μέταλλα και διάφορα πολυτελῆ εἶδη ἐκ τῆς (Μεγάλης) Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς (Λιβύης) και Ἰσπανίας. Ἐκ τοῦ πλούτου και τῶν πόρων τῶν διὰ ταύτης τῆς εὐρείας ἐπιμιξίας συρρέόντων ἀνηγέρθησαν παρ' αὐτοῖς δημιουργεῖα ἢ ἐργοστάσια και ἀνεπτύχθησαν ἐπιτηδεύματα παντοῖα, ὑποστηριζόμενα ἔτι μᾶλλον ὑπὸ πολυπληθῶν δούλων. Μεγάλη εὐπορία, εὐημερία και μάλιστα πολυτέλεια και τρυφή ἀπελέπτυναν τὰ τοῦ οἰκιακοῦ βίου, περὶ οὗ μαρτυροῦσιν ἡμῖν ἡ πολύτιμος ποδῆρης και ἐλκομένη στολή ("Ἴωνες ἐλκεσίπεπλοι, ἐλκεχίτωνες), ἡ μέχρις ἀκολασίας προβαίνουσα ἀσωτεία και ἀβροβιότης, ("Ἴωνες ἀβρόβιοι, ἀβρότητι ξυνόντες), και τὸ περὶ τὰ σκεύη και τὴν κατεργασίαν τοῦ μετάλλου ἐφευρετικόν.

§ 4. Ἀλλὰ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν και τὸν εἰς ὑπερβολὴν φιλήδονον βίον, ὃν διῆγον οἱ "Ἴωνες, ταχέως ἐξήντησαν τὴν δραστηριότητα και δύναμιν, μεθ' ἧς ἐξεμεταλλεύσαντο ταύτην τὴν εὐνοίαν τῆς τύχης, και ἡ ἀκμὴ αὐτῶν ἦν παλαιὸν ἤδη κατὰ τοὺς ἐνδόξους χρόνους τῆς Ἑλλάδος και ἱστορικὸν γεγονός· τὴν παρακμὴν ταύτην ἄριστα ἐνέφκινεν ἡ παροιμία «πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι»· διότι ἡ Μίλητος, ἡ μητρόπολις ὀγδοήκοντα λαμπρῶν ἀποικιῶν, ἡ ἄλλοτε ἰσχυροτάτη και φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς τὴν νίκην εἰς τὸ μέρος, ὧ προσητίθετο, παραδοθεῖσα τῇ τρυφῇ και ἡδυπαθείᾳ περιέπεσεν εἰς μεγίστας συμφορὰς και τὴν ἐσχάτην ἀσημότητα· και ἐπειδὴ ἐπαισθητοτέρα ἦν ἡ παρακμὴ και μετάπτωσις τῆς εὐδαιμονεστάτης Ἰωνικῆς πόλεως

εἰς τὴν ἐσχάτην εὐτέλειαν, δι' αὐτοῦ τούτου ἐνεφαίνετο καὶ ἡ παρακμὴ τῶν ἀρχαιοτέρων Ἰώνων, οἵτινες ἐβρενθύνοντο ἐπὶ ταῖς τῶν σωμάτων εὐεξίαις καὶ ἦσαν θυμοῦ πλήρεις, δυσκατάλλακτοι, φιλόνεικοι, οὐδὲν φιλάνθρωπον οὐδὲ ἰλαρὸν ἐνδιδόντες, ἀστοργίαν καὶ σκληρότητα ἐν τοῖς ἥθεσιν ἐμφανίζοντες. Ἀναφέρονται δ' ἐκτὸς τῶν Μιλησίων καὶ ἄλλαι ἰδίως Ἰωνικαὶ πόλεις τῇ τρυφῇ παραδεδομέναι οὕτως οἱ ἄπικοι τῶν Μιλησίων Ἀβυδηνοὶ περιγράφονται ὡς μαλακοὶ τὴν ᾄψιν καὶ τὸ σῶμα, ἔχοντες δὲ κόμην νεανικὴν καὶ σφριγῶντας βραχίονας, οἱ δὲ πρὸς τῷ Μαιάνδρῳ Μάγνητες, Ἴωνες καὶ οὗτοι, ἀπώλοντο διὰ τὴν ὑπερβολικὴν τρυφήν, οἱ Ἰεφέσιοι ὡσαύτως, παραδοθέντες τῇ τρυφῇ, ἐφόρουσαν διάφορα βαπτὰ ἱμάτια, ἰοβαφῆ, πορφυρᾶ, κρόκινα καὶ ἄλλα ποικίλα καὶ πολυτελεῖ ἱμάτια ἀλλαχόθεν ἐπιφερόμενα, οἷον ἐκ Κορίνθου καὶ Περσίας (καλασίρεις Κορινθιουργεῖς καὶ Περσικαί). οἱ δὲ Σάμιοι ἱστοροῦνται ὅτι ἐφόρουσαν χλιδῶνας περὶ τοὺς βραχίονας καὶ κατεκτενισμένοι τὰς κόμας ἐπὶ τὸ μετάφρενον καὶ τοὺς ὤμους ἐβάδιζον κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ἑρας· «οἱ δ' αὐτως φοίτεσκον, ὅπως πλοκάμους κτενίσαιντο εἰς Ἑρας τέμενος, πεπυκασμένοι εἴμασι καλοῖς, χιονέοισι χιτῶσι πέδον χθονὸς εὐρέος εἶχον, χρύσειαι δὲ κόρυμβαι ἐπ' αὐτῶν, τέττιγες ὡς χαῖται δ' ἠωρεῦντ' ἀνέμῳ χρυσεῖς ἐνὶ δεσμοῖς· δαιδάλεοι δὲ χλιδῶνες ἄρ' ἀμφὶ βραχίουσιν ἦσαν.» Καὶ ἐν γένει ἢ μεταγενεστέρα Ἰωνία παρίσταται ὡς τρυφερά καὶ καλλιτράπεζος, τὸ δ' ἐπίθετον Ἰωνικὸς κατήντησεν εἰς τὸ σημαίνειν τὸ τρυφερόν, τὸ κατεαγὸς καὶ θηλυπρεπές, καὶ ἡ παροιμία Ἰωνικὸς γέλωσ ἐσήμαινεν αἰσχρόν τι καὶ κιναιδικόν. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται διὰ τί οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέφευγον ὡς ἐπονείδιστον τὸ Ἰωνικὸν ὄνομα.

§ 5. Ἰπτον ἐπίσημοι ἦσαν οἱ Αἰολεῖς τῆς Μουσικῆς παραλίας, οἵτινες ἦσαν καὶ αὐτοὶ παραδεδομένοι ταῖς ὑλικάϊς ἀπολαύσεσι καὶ ὑπέπεσον εἰς τὸ παρεπόμενον τοῦ τοιοῦτου ὑλισμοῦ ἀποτέλεσμα, τὴν πνευματικὴν νωθρότητα καὶ ἀναισθησίαν, καὶ οὕτως ὑπήγοντο εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν μετὰ τῶν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι ὁμοφύλων Βοιωτῶν καὶ ἄλλων Αἰολέων ἐπωνύμων τῆς ἀναισθησίας καὶ ἀναλγησίας. Καὶ αὕτη δὲ ἡ γλῶσσα

τῶν Αἰολέων τῆς Λέσβου χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ὡς βάρβαρος φωνή· ἀλλὰ περὶ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Αἰολικῆς διαλέκτου, Βοιωτικῆς, Ἡλειακῆς, Λεσβιακῆς γινώσκομεν ἀλλαχόθεν ὅτι ἦσαν λίαν ἀνόμοιαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀττικοῦ ἐθεωροῦντο βάρβαροι. Ὁ ὕλισμός τῶν Αἰολέων μόνον ἐπὶ τῆς παρακειμένης τῇ Μουσικῇ ἠπειρῶ νήσου Λέσβου μετεβλήθη καὶ ἀπετέλεσε σφοδρὸν ἐνθουσιασμόν καὶ γνήσιον πάθος, ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐχὶ παντάπασιν ἀπηλλαγμένον ὕλισμοῦ. Ἄν δὲ οἱ ἐπὶ τῆς Λέσβου Αἰολεῖς ἀπεῖχον πολὺ ἀπὸ τῆς ἀδρανείας καὶ νωθρότητος τοῦ πνεύματος τῶν Ἀσιανῶν Αἰολέων, αἰτία τούτου ἦν ἴσως ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν νησιωτῶν παροτρύνονται πρὸς τὰ μεγάλα προθυμότερον καὶ ζωηρότερον τῶν ἠπειρωτῶν. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ τοπικὴ λάμψις τοῦ Αἰολικοῦ στοιχείου περιορίζεται ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ λαμπρᾷ ἐποχῇ, καθ' ἣν ὁ Τέρπανδρος, ὁ Ἀρίων, ὁ Ἀλκαῖος καὶ ἡ Σαπφὼ ἐπλήρωσαν ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς δόξης αὐτῶν καὶ ὁ Πιπτακὸς ἐκράτει τοὺς οἴακας τῆς πολιτείας· μετὰ δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἐνταῦθα Λέσβιοι περιγράφονται ὡς τραπέντες εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὴν πολυτέλειαν, αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν εἰς παρά φύσιν κακοηθείας, εἰ καὶ αὗται ἦσαν λίαν ἀρχαῖαι, ὡς καὶ ἡ ἔκφρασις λεσβίζειν ἢ λεσβιάζειν διὸ καὶ ἡ εἰς ὄλως αἰσχρὰν σημασίαν μετάπτωσις τοῦ ὀνόματος τῶν λεσβιάδων· «παραγαγόντες Φερεκράτους χρῆσιν ἐν ἰάμβῳ τὸ, «δώσει δὲ γυναῖκας ἑπτὰ Λεσβίας», ἐπάγουσιν ἀμοιβαῖον τὸ, «καλὸν γε δῶρον ἑπτ' ἔχειν λαϊκαστρίας», ὡς τοιούτων οὐσῶν τῶν Λεσβίων γυναικῶν» (Εὐσταθ.)

§ 6. Τοῦναντίον οἱ Δωριεῖς καὶ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὡς ἀλλαχοῦ, διετήρησαν τὴν πάτριον αὐστηρότητα καὶ συμμετρίαν, καίπερ περιστοιχούμενοι ὑπὸ ὄλως διαφόρων γειτόνων, ὥστε, π. χ. αἱ ἐν Αἰγύπτῳ Συρακούσαι γυναῖκες ἠδύναντο καυχᾶσθαι ἐπὶ τῇ ἀνωθεν ἐκ Κορινθίων καταγωγῇ καὶ ἐπὶ τῇ πελοποννησιακῇ ἢ δωρικῇ διαλέκτῳ αὐτῶν, καὶ πρὸς τοὺς Ῥοδίους Δωριεῖς ἀποτεινόμενος Δίων ὁ Χρυσόστομος λέγει, «καὶ τὰ τοιαῦτα ὑμῶν ἐπαίνου τυγχάνει καὶ γινώσκεται παρὰ πᾶσιν οὐχ ὡς σμικρά, τὸ βάδισμα, ἡ κουρά, τὸ μηδένα σοβεῖν διὰ τῆς πόλεως, ἀναγ-

κάζεσθαι δὲ διὰ τὴν ἡμετέραν συνήθειαν καὶ τοὺς ἐπιδημοῦντας ξένους καθεστῶτας πορεύεσθαι». Ἄλλ' οὐδεμία ἄλλη δωρική ἀποικία διεφύλαξεν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὰ μεθ' ἑαυτῆς εἰσαχθέντα ἦθη, ἐφ' ὅσον κατώρθωσαν τοῦτο οἱ Κρήτες ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς νησιωτικῆς καὶ μεμονωμένης θέσεως αὐτῶν. Οὕτως ἐπαινεῖται πολὺ ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν Κρητικῶν πόλεων, ἀποικία δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, Λύκτος, ὡς τρέφουσα ὁμολογουμένως τοὺς ἀρίστους τῶν Κρητῶν μετὰ τῆς ἐμφύτου τοῖς Δωριεῦσι σωφροσύνης, καὶ ὅπερ ὁ Πλάτων λέγει περὶ τῶν νόμων τῆς Λακεδαίμονος καὶ Κρήτης, παριστῶν αὐτοὺς ὡς ἀδελφοὺς νόμους, τοῦτο μᾶλλον ἀρμόζει ταῖς συνηθείας τοῦ καθ' ἐνάστην βίου, ἢ τῷ πολιτικῷ ὀργανισμῷ ἐκάστης δωρικῆς πόλεως. Ἄλλ' ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις καὶ παρὰ τούτοις ὑπερίσχυσε τὸ ἐμπορικὸν καὶ κερδοσκοπικὸν πνεῦμα καὶ ἡ ἰδιοτέλεια ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οὐχὶ μόνον δυσκόλως ἀνεύρισκέ τις τὴν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ὁμοιότητα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ πάντα ἐθυσίαζον, ὡς προεῖρηται, εἰς τὴν θεὰν αἰσχροκέρδειαν καὶ ἐθεωροῦντο ὡς ἔχοντες ἐμφυτον τὴν πλεονεξίαν. Καὶ ἄλλαι δὲ δωρικαὶ ἀποικίαι, οἷαι ἡ Ῥόδος, ἡ Κυρήνη, τὸ Βυζάντιον καὶ αἱ Συρακοῦσαι, ἀνυψωθεῖσαι πᾶσαι εἰς ἐπίζηλον βαθμὸν εὐδαιμονίας διὰ τὸ ἀριστον τῆς χώρας καὶ τὸ εὐφυὲς καὶ ἐπιχειρηματικὸν τῶν κατοίκων, ἐπέζησαν καὶ μετὰ τὴν πτώσιν οὐχὶ μόνον τῶν πλείστων ἄλλων ἀποικιῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς μητροπόλεως αὐτῆς, καὶ διέμειναν πισταὶ ταῖς ἐθνικαῖς βάσεσι τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ πολιτισμοῦ καὶ ἐν μεγάλοις κλονισμοῖς καὶ ἀτυχίαις.

§ 7. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς ἐσπερίας ἀποικίας, φαίνεται ὅτι ἐν γένει κατὰ ταῦτα τὰ μέρη ὑπερίσχυσε παρὰ τοῖς Δωριεῦσι μείζων σπουδὴ πρὸς τὸ θεωρητικὸν καὶ τυπικὸν στοιχεῖον τοῦ βίου, οἷον πρὸς τὸν ὀρθῶς κεκραμένον ὀργανισμόν τῆς πολιτείας, πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νομοθεσίας καὶ τοῦ δικαίου, πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ τε θείου καὶ τοῦ δικαίου κ. τ. τ. Ἄλλὰ καὶ Ἰωνικαὶ ἀποικίαι ἐν ταύταις ταῖς χώραις διαλάμπουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν βαρβάρων, διαφυλάττουσαι ἀσβεστον τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ οἷονεὶ ἀντιπροσωπεύουσαι αὐτὸν ἐν ταύταις ταῖς χώραις. Οὕτως

ἡ τῶν Ἰώνων Φωκαέων ἀποικία Μασσαλία, πόλις κατὰ τὸν Τάκιτον καλῶς κεκραμένη ἑλληνικῇ ἀστείότητι καὶ πολιτισμῷ καὶ ἐπαρχιακῇ φειδωλίᾳ, διωκεῖτο εὐνομώτατα καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠτύχει διαφερόντως, μετὰ δὲ ταῦτα, καίπερ ὑποστᾶσα πολλὰς ἀτυχίας, διετήρησεν ἱκανὰ ἔχνη τῆς παλαιᾶς βιομηχανίας καὶ φιλομαθείας, ὥστε κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν λέγει περὶ αὐτῆς ὁ Στράβων ὅτι «νῦν πάντες οἱ χαρίεντες ἐν αὐτῇ τρέπονται πρὸς τὸ λέγειν καὶ φιλοσοφεῖν, ὥσθ' ἡ πόλις μικρῷ μὲν πρότερον τοῖς βαρβάροις ἀνεῖτο παιδευτήριον καὶ φιλέλληνας κατεσκευάζε τοὺς Γαλάτας, ὥστε καὶ τὰ συμβόλαια ἑλληνιστὶ γράφειν, ἐν δὲ τῷ παρόντι καὶ τοὺς γνωριμωτάτους Ῥωμαίων πέπεικεν ἀντὶ τῆς εἰς Ἀθήνας ἀποδημίας ἐκεῖσε φοιτᾶν φιλομαθεῖς ὄντας». Καὶ ἀφ' ἐνός μὲν ἐπήνεῖτο ἡ λιτότης τῆς διαίτης καὶ ἡ σωφροσύνη τοῦ βίου τῶν Μασσαλιωτῶν, παρ' οἷς ἦν π. χ. ἀπηγορευμένον τὸ δίδοναι προῖκα μείζονα τῶν ἑκατὸν χρυσῶν καὶ πέντε ἄλλων εἰς ἐσθῆτα καὶ πέντε εἰς χρυσοῦ κόσμον, ἀφ' ἐτέρου δὲ πάλιν ἴσως ἐν χρόνις μεταγενεστέρας διαφθορᾶς γίνονται καὶ κατ' αὐτῶν πολλαὶ κατηγορίαι ἐπὶ τρυφῇ καὶ θηλυπρεπείᾳ, ὡς ἐνδυομένων στολᾶς ποικίλας καὶ ποδήρεις ἐσθῆτας, ἔτι δὲ καὶ τὰς κόμας ἐχόντων μεμυρωμένας καὶ ἀναδεδεμένας καὶ ἀσχημονούντων διὰ ταύτην τὴν μαλακίαν. Ὅθεν προῆλθε καὶ παροιμία ἐπὶ γυναικοπαθούντων, «πλεύσειας εἰς Μασσαλίαν». Ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν Ἰταλίᾳ Νεάπολις, ἡ πρότερον καλουμένη Παρθενόπη, διετήρησε διηνεκῶς ἑλληνικὸν χαρακτῆρα, καὶ ὅτε αἱ ἄλλαι ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι ἀποικίαι ὑπέκυψαν εἰς βαρβάρους ἐπιδράσεις ἢ καὶ ἐντελῶς ἐξεβαρβαρώθησαν.

§ 8. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀποικιῶν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος καὶ τῆς Σικελίας γινώσκομεν ὅτι αὐταὶ ἐγένοντο λίαν ἐπίσημοι διὰ τὰ πρῶτα δοκίμια θετικῆς ἢ γραπτῆς νομοθεσίας. Γνωστὸν ὅτι ὁ μὲν Ζάλευκος ἐγένετο νομοθέτης τοῖς Ἐπιζεφυρίοις καλουμένοις Λοκροῖς, ὁ δὲ Χαρώνδας ὁ Καταναῖος τοῖς αὐτοῦ πολίταις καὶ ταῖς ἄλλαις χαλκιδικαῖς πόλεσι ταῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. Αὐταὶ αἱ νομοθεσίαι, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ σποραδικῶν τιμῶν μόνον εἰδήσεων ἀρχαίων συγγραφέων, διότι αἱ παρὰ Στροβαίῳ

νομοθετικαὶ εἰσαγωγαὶ καὶ τὰ ἄλλα παρ' αὐτῷ λείψανα φαίνονται ὅτι εἰσὶ πλάσματα τῶν χρόνων τῶν Πτολεμαίων, διεκρίνοντο διὰ τὴν ἀκριβολόγον καὶ μικρολόγον ἀπαρίθμησιν πολλῶν ἠθικῶν ἐλαττωμάτων καὶ διὰ τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν αὐτῶν τὴν διὰ πολλῶν καὶ λεπτομερεστάτων διατάξεων ἐπιβαλλομένην. Καὶ ὁ μὲν Χαρώνδας διακρίνεται ὡς ἀκριβέστερος καὶ γλαφυρότερος τῶν ἄλλων νομοθετῶν κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν νόμων, ὡς δὲ οἱ δρακόντειοι νόμοι, οὕτω καὶ ἡ ἔκφρασις «Ζαλεύκου νόμος» κατήντησε παροιμιώδης ἐπὶ τῶν ἀποτόμων καὶ αὐστηρῶν, ὡς ὠμότερα νομοθετήσαντος τοῦ Ζαλεύκου τοῖς Λοκροῖς. Τὸ μόνον βέβαιον διαμένει ὅτι ἐπεκράτει παρ' ἐκείνοις τοῖς λαοῖς πραγματικῶς μεγάλη χαλαρότης καὶ ἀκολασία ἠθῶν, ἣ καὶ προέτρεψε τοὺς νομοθέτας εἰς αὐστηρὸν σωφρονισμὸν δι' αὐστηροτάτων καὶ λεπτομερεστάτων τιμωριῶν· καὶ βεβαίως μεγάλη οἰνοφλυγία ὤφειλεν ἐπικρατεῖν παρὰ τοῖς Ἐπιζεφυρίοις Λοκροῖς, ἵνα ὁ νομοθέτης αὐτῶν ὀρίσῃ θάνατον τὴν ζημίαν, εἴαν τις νοσῶν ἔπινεν ἄκρατον οἶνον, μὴ προστάξαντος τοῦ ἰατροῦ, καὶ περιεσώζετο μετὰ τὴν νόσον· βεβαίως ἐπίσης περίεργος καὶ ἔκφραστικὴ ἦν καὶ ἡ διάταξις, καθ' ἣν ὁ προτείνων μεταρρύθμισίν τινα ἐν τοιαύτῃ νομοθεσίᾳ ὤφειλεν ἔχειν τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἐν βρόχῳ.

§ 9. Ἄλλ' ὅπου ἐν ταύταις ταῖς ἀποικίαις ἔλειπε τοιοῦτος αὐστηρὸς περιορισμὸς, ἐκεῖ πανταχοῦ εἰσεχώρησεν ἡ ἐσχάτη καὶ τὰ μάλιστα ἐξεζητημένη τρυφή καὶ μαλθακότης. Τεράστιον παράδειγμα τῆς ἐσχάτης ταύτης τρυφῆς παρέχει ἡμῖν ἡ ἀχαικὴ ἀποικία Σύβαρις, ἧς οἱ κάτοικοι ἐγένοντο περιβόητοι ἐπὶ γαστριμαργίᾳ καὶ τρυφῇ, ὥστε τὰ περὶ αὐτῶν λεγόμενα κινδυνεύουσιν ὑπερβῆναι καὶ αὐτὴν τὴν πιθανότητα· οἷον ἐξήλασαν ἐκ τῆς πόλεως πάσας τὰς τέχνας τὰς ποιούσας θόρυβον, οἷον χαλκευτικὴν, τεκτονικὴν καὶ τὰς ὁμοίας, ἵνα κοιμῶνται ἀθορύβως, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀλεκτρυόνας, ἵνα μὴ ἐξεγείρωνται λίαν πρῶτ'. Συβαρίτης τις, πορευόμενος εἰς ἀγρὸν καὶ βλέπων ἐργάτας σκάπτοντας, εἶπεν ὅτι ἔλαβε ῥῆγμα, ἄλλος δὲ Συβαρίτης, ἐπαναπεσὼν ἐπὶ φύλλων ῥόδων καὶ κοιμηθεὶς ἐπ' αὐτῶν, ἀνέσιη λέγων ὅτι ἔλαβε φλυκταίνας ἐκ τῆς εὐνῆς, καὶ ἄλλος ἐλθὼν εἰς Σπάρτην καὶ προσκληθεὶς εἰς

φειδίτιον εἶπεν ὅτι πρότερον μὲν ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ νῦν ἰδὼν αὐτοὺς ἰδίοις ὀφθαλμοῖς νομίζει ὅτι κατ' οὐδὲν διέφερον τῶν ἄλλων καὶ ὅτι μάλιστα εἰσιν οἱ δειλότατοι τῶν ἀνθρώπων, διότι καὶ ὁ ἀνανδρότατος ἔμελλε προτιμήσειν μυριάκις τὸν θάνατον, ἢ τὸ διάγειν τοιοῦτον βίον καὶ στέργειν αὐτόν. Οἱ παῖδες αὐτῶν μέχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας ἐφόρουσαν ἀλουργίδας καὶ ἦσαν ἀναδεδεμένοι πλοκαμίδας καὶ ἐχρυσόφορον· αὐτοὶ δὲ ἐφόρουσαν τὰ πολυτιμότερα ἐνδύματα τὰ ἐκ τῶν περιφήμων Μιλησίων ἐρίων κατεσκευασμένα, οἱ δὲ ἵππεῖς αὐτῶν ἐπόμπευον, ἔχοντες ἐπὶ τῶν θωράκων κροκωτοὺς· ἔτι δὲ εἶχον καταστέγους ὁδοὺς, φερούσας εἰς τοὺς ἀγροὺς, οἱ δὲ εὐποροὶ αὐτῶν, ἐποχούμενοι εἰς τοὺς ἀγροὺς, διήνυον ἐν τρισὶν ἡμέραις τὴν ἡμερησίαν πορείαν. Ἐννοεῖται εὐκόλως ὅτι καὶ αἱ νίκαι αὐτῶν ἤρροντο ἐν τοῖς ἐνδόξοις σταδίοις τῶν ἐστιάσεων καὶ πολυτελῶν δείπνων, καὶ οἱ τοιοῦτοι νικηταὶ ἐστεφανοῦντο χρυσῶ στεφάνῳ καὶ ἀνεκηρύττοντο· στέφανοι ὡσαύτως καὶ προνόμια ἐδίδοντο καὶ τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις μαγείροις πρὸς ἐμψύχωσιν βεβαίως τῆς βιομηχανίας. Ἀναμφισβητήτως λοιπὸν οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἀπέλιπον τοῖς μεταγενεστέροις κατὰ τοὺς τοιούτους ἀθλους!

§ 10. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κατ' ἐξοχὴν δωρικῇ ἀποικίᾳ, τῷ Ἰάραντι, οὐδὲν ἔμεινεν ἐξ ἐκείνης τῆς τραχείας καὶ ἐπιπόνου ἀγωγῆς τῶν Σπαρτιατῶν. Ἡ οἴνοφλυγία τῶν Ἰαραντίνων ἦν τοιαύτη, ὥστε κατὰ τακτικὸν ἔθος ἔπινον μὲν ἀπὸ πρωίας, ἐμεθύσκοντο δὲ περὶ πλήθουσαν ἀγοράν, κατὰ δὲ τὰ Διονύσια ὅλη ἡ πόλις ἦν μεμεθυσμένη. Ὁ δὲ Θεόπομπος ἀναφέρει περὶ αὐτῶν ὅτι «ἡ πόλις τῶν Ἰαραντίνων σχεδὸν καθ' ἕκαστον μῆνα βουθυτεῖ καὶ δημοσίᾳ ἐστιάσεις ποιεῖται· τὸ δὲ τῶν ἰδιωτῶν πλῆθος αἰεὶ περὶ συνουσίας καὶ πότους ἐστί· λέγουσι δὲ καὶ τινα τοιοῦτον λόγον οἱ Ἰαραντινοὶ, τοὺς μὲν ἄλλους ἀνθρώπους διὰ τὸ φιλοπονεῖσθαι ζῆν, αὐτοὺς δὲ διὰ τὰς συνουσίας καὶ τὰς ἡδονὰς οὐ μέλλειν, ἀλλ' ἤδη βιώναι». Οὗτοι εἰσήγαγον πρῶτοι καὶ τὸ ἔθος τῆς φιλώσεως, ἢ τοῦ παραλεαίνεσθαι ὅλον τὸν χρόνον, καὶ ἐφόρουσαν γενικῶς διαφανῆ ἱμάτια, ἅπερ μετὰ ταῦτα ἐφόρουσαν αἱ γυναῖ-

κες· «τὸ ταραντινίδιον διαφανές ἐστὶν ἔσθημα, ὠνομασμένον ἀπὸ τῆς Ταραντίνων χρήσεως καὶ τρυφῆς» (Πόλυδ.)

§ 11. Ἡ αὐτὴ τρυφή καὶ πολυτέλεια ἐπεκράτει καὶ ἐν ταῖς σικελικαῖς Συρακούσαις. «Συρακούσας δέ φασιν, λέγει ὁ Στράβων, ἐπὶ τοσοῦτον ἐκπεσεῖν πλοῦτου, ὥστε καὶ αὐτοὺς ἐν παροιμίᾳ διαδοθῆναι, λεγόντων πρὸς τοὺς ἄγαν πολυτελεῖς, ὡς οὐκ ἂν ἐκγένοιτο αὐτοῖς Συρακουσίων ἢ δεκάτη». Διὸ καὶ Συρακούσαι τράπεζαι, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις *Siculae dapēs*, ἰσοδυναμοῦσι ταῖς πολυτελεῖσι καὶ δὲς τῆς ἡμέρας παρατιθεμέναις τραπέζαις. Βεβαίως Συρακουσία τράπεζα καὶ Σικελικὴ ποικιλία ὄψων ἦν μέγα τι καὶ περιβόητον ἐν τρυφῇ καὶ ὑλισμῷ, ἵνα ὁ Ὀράτιος μεταχειρισθῇ αὐτὴν πρὸς παράστασιν τοῦ ὅτι οὐδεμία ἐπίγειος εὐδαιμονία ἐπαναφέρει τὴν ἡσυχίαν καὶ ψυχικὴν γαλήνην τοῦ ἀσεβοῦς ἀνθρώπου. «Ῥτινι ἐπηώρηται ἀνωθεν ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς τραχήλου ξίφος γεγυμνωμένον, οὐκ ἐκπονήσουσι τούτῳ ἠδὲ κῶμα Σικελικαὶ δαῖτες, οὐκ ἐπανοίσουσιν αὐτῷ ὕπνον ὠδαὶ πτηνῶν καὶ κιθάρας» *). Ὅτι δὲ πᾶσαι αὗται αἱ τελευταῖαι τρυφηλαὶ πόλεις διέφυγον τὸ ὑποκύψαι εὐθὺς κατὰ τοὺς πρώτους ἀγῶνας εἰς ζηλοτύπους καὶ ἀγριωτέρους, ἀλλὰ σωφρονεστέρους γείτονας, τούτου αἴτιον ἦν ὅτι εἶχον ὡς μέγα ἀντίρροπον τῆς τοιαύτης διαφθορᾶς τὰ μεγάλα προτερήματα τοῦ ἀμυδρῶς διασωζομένου ἔτι παρ' αὐτος ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἑλλήνων.

*) „Destructus ensis cui super impia cervice pendet, non siculae dapēs dulcem elaborabunt saporem, non avium citharaeque cantus somnum reducent“.